

בבית המשפט העליון

רע"א 3393/18

לפני: כבוד השופט מ' מזוז

המבקשות: 1. Hiscox Syndicates Limited
2. Talbot Underwriting Limited
3. Beazley Furlonge Ltd
4. Colins Limited

נגד

המשיב: מנהל מס רכוש וקרן פיצויים

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט ה' קירש) בע"מ 2032-03-16 מיום 21.3.2018; בקשת המבקשות לאיחוד תיקים

בשם המבקשות: עו"ד פני שרון; עו"ד אביב קלפנר

בשם המשיב: עו"ד חן אבידוב

החלטה

1. בקשה לרשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט ה' קירש) מיום 21.3.2018 בע"מ 2032-03-16, במסגרתו נדחה ערעור שהגישו המבקשות על החלטתה של ועדת הערר הפועלת מכוח חוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א-1961 (להלן: ועדת הערר ו-חוק מס רכוש או החוק בהתאמה) מיום 25.1.2016.

2. ביום 23.7.2006 נפגע מפעלה של חברת כרמל אולפינים בע"מ (להלן: כרמל) במפרץ חיפה מטיל שנורה משטח לבנון לישראל. מפעל זה היה מבוטח בידי המבקשת 4 אשר ערכה הסדרי ביטוח-משנה עם המבקשות 1-3. בעקבות הנזק שנגרם למפעל הגישה כרמל תביעה למבקשת 4 ובמקביל פנתה לקרן הפיצויים לקבלת פיצוי על פי חוק מס רכוש.

לאחר שהתגלעה מחלוקת בין כרמל לבין המבקשות בנוגע לתחולת פוליסת הביטוח על האירוע, הגיעו הצדדים לפשרה במסגרתה הוסכם כי המבקשות 1-3 תשלמנה לכרמל סך של 2.5 מיליון דולר. סכום זה שולם בפועל לכרמל בשלושה תשלומים בחודשים מאי 2007, ספטמבר 2007 ופברואר 2008. בעקבות פנייתה של כרמל לקרן הפיצויים שולמה לה ביום 3.10.2006 מקדמה בסך של מיליון ₪. ביום 18.11.2007, בשים לב לכך שהמבקשות שילמו לכרמל סכומים מסוימים, שילם המשיב לכרמל סכום נוסף של כ- 3 מיליון ₪ על בסיס הוצאות תיקון ושיקום שלא הייתה לגביהן מחלוקת ובגבולות ההשתתפות העצמית של כרמל לפי פוליסת הביטוח מול המבקשות.

3. ביום 29.12.2013 הגישו המבקשות תביעה למשיב לשם קבלת שיפוי בגין הסכומים ששילמו לכרמל. תביעה זו הסתמכה על פסק הדין ברע"א 10164/09 מנהל מס רכוש נ' אריה חברה לביטוח בע"מ (28.2.2012) (להלן: עניין אריה) בו נקבע כי עקרון התחלוף המעוגן בסעיף 62(א) לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 חל גם כאשר מדובר בתשלום פיצויים לפי חוק מס רכוש, כך שחברת ביטוח ששילמה למבוטח תגמולי ביטוח בגין נזקי מלחמה זכאית לתבוע מהמשיב שיפוי בכפוף להוכחת זכאותו של הניזוק לפי החוק. לצד זאת, הגישו המבקשות בקשה להארכת המועד להגשת התביעה או לחלופין להארכת המועד לתיקון החלטת המשיב מיום 18.11.2007 במסגרתה שולמו לכרמל כ- 3 מיליון ₪ כאמור לעיל.

ביום 30.6.2014 דחה המשיב את הבקשה להארכת המועד להגשת התביעה לאור סעיף 36א(ב) לחוק מס רכוש, לפיו "תביעה לפיצויים תוגש למנהל בתוך שלושה חודשים מיום קרות הנזק", ובשים לב לאיחור הניכר בהגשתה. לעמדתו, לא עמדה בפני המבקשות כל מניעה להגיש תביעה בזמן אמת לרבות ערר וערעור ככל שזו הייתה נדחית, ומכל מקום נזק ראייתי בלתי הפיך ביחס לאירוע. גם הבקשה להארכת מועד לתיקון החלטתו של המשיב מיום 18.11.2007 נדחתה על ידו, בין היתר בשל העובדה כי סמכות התיקון האמורה המעוגנת בתקנה 9(א) לתקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נזק מלחמה ונזק עקיף), התשל"ג-1973 (להלן: תקנות מס רכוש) מוגבלת ל- 4 שנים בלבד מיום הינתנה.

ערר שהגישו המבקשות על החלטתו האמורה של המשיב נדחה ביום 25.1.2016 על ידי ועדת הערר אשר קבעה כי המבקשות לא הציגו כל טעם מיוחד שיש בו כדי להצדיק איחור כה משמעותי, בן 5 שנים לכל הפחות, בהגשת התביעה. כן

נקבע, כי המסלול הקבוע בתקנה 9(א) אינו ראוי שיהיה מסלול "עוקף תביעה או עוקף ערר" מקום שאלו כלל לא הוגשו.

4. המבקשות לא השלימו עם החלטת ועדת הערר והגישו עליה ערעור לבית המשפט המחוזי. בפסק דין מפורט ומנומק היטב מיום 21.3.2018 דחה בית המשפט המחוזי את הערעור בקבעו כי זכות התחלוף של המבטח מכוח סעיף 62(א) לחוק חוזה הביטוח איננה זכות עצמאית ונפרדת מזו שהייתה בידי המבוטח לפני תחולת התחלוף (כטענת המבקשות), כי אם המחאה מכוח הדין של זכות המבוטח. לפיכך, נקבע כי "לעניין התיישנות מוגבל המבטח בהגשת תביעתו באותה מידה ולפי אותה תקופה כפי שהניזוק היה מוגבל לפני התחלוף". עם זאת, לאור גישה מקלה יותר שהייתה מקובלת על המשיב, נקבע כי תביעת המבטח הייתה חייבת להיות מוגשת בתוך שלושה חודשים ממועד התשלום האחרון של תגמולי הביטוח, במקרה דנן עד ליום 11.5.2008. משלא הוצג כל נימוק מספק לשיהוי הכבד בהתנהלותן של המבקשות, נקבע כי המשיב פעל כדין כאשר סירב להאריך את המועד להגשת תביעתן. עוד נקבע, כי סמכות המשיב לתקן החלטות אינה רלבנטית בענייננו, שכן ההחלטה אותה עותרות המבקשות לתקן עוסקת בעניינה של כרמל ואינה נוגעת להן.

5. מכאן הבקשה למתן רשות ערעור שלפני, במסגרתה נטען כי עניינן של המבקשות מעורר שאלה משפטית עקרונית והיא – "האם כטענת המבקשות, תביעתן הינה תביעת השתתפות עצמאית, שאינה כפופה לתנאים הדיוניים החלים על תביעת מבוטחן?" או שמא כקביעתו של בית משפט קמא כפופה היא לתנאים החלים על פי דין על המבוטח. לעמדת המבקשות, זכות התביעה המהותית העומדת להן נגד המשיב, כפי שהוכרה בעניין אריה, הינה "זכות להשתתפות" הנובעת מדיני עשיית עושר ולא במשפט אשר חלים עליה דיני ההתיישנות הרגילים, להבדיל מן "הזכות לתביעת שיבוב" כנגד המזיק בה כפוף המבטח לתנאים וההגבלות החלים על המבוטח.

6. בתגובתו, סומך המשיב את ידיו על פסק דינו של בית משפט קמא, ומדגיש כי דין הבקשה להידחות בהיותה תחומה לנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה. זאת, חרף המעטה העקרוני שמנסות המבקשות לשוות לה בהיותן מודעות לכך שאין בידן כל סיבה מוצדקת לאי הגשת תביעתן במועד. בצר להן, כך נטען, טוענות המבקשות כי יש "לנתק" את תביעתן מחוק מס רכוש (אף שהיא מוגשת מכוחו) וליצור לעצמן "מסלול עוקף" במטרה לחמוק מסד הזמנים הקבוע בחוק. מכל מקום, אף אם נניח כי מדובר בזכות עצמאית של המבקשות כלפי המשיב, נטען כי "ההסדר המפורט והמקיף שנקבע בחוק מס רכוש לגבי הגשת תביעות נועד לחול על כל סוגי התביעות המוגשות מכוחו".

7. לאחר עיון בבקשה ובצירופותיה, בתגובת המשיב ובהחלטות הערכאות קמא, מצאתי כי דין הבקשה להידחות.

כידוע, על בקשות למתן רשות לערער ב"גלגול שלישי" חלה אמת מידה מצמצמת, לפיה רשות ערעור תינתן רק כאשר הבקשה מעוררת שאלה משפטית בעלת חשיבות עקרונית החורגת מעניינם של הצדדים או במקרים בהם נדרשת התערבות בית משפט זה לשם מניעת עיוות דין חמור (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982)). ברוח זו, שבה הפסיקה והבהירה כי "שאלות מס רכוש יידונו בגלגול שלישי רק מקום שעולה בעיה משפטית כבדת משקל" (רע"א 10558/03 הסתדרות מדיצינית הדסה נ' מדינת ישראל - אגף מס הכנסה ומס רכוש, האוצר (4.7.2005), בפסקה 7. ראו גם: רע"א 1942/12 דהיטי עמק איילון בע"מ נ' מדינת ישראל מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (14.5.2012); רע"א 6448/99 ג'רוזלם הומס אינק נ' מנהל מס רכוש (28.11.1999); ע"א 60/86 הלוי נ' מנהל מס רכוש וקרן פיצויים נתניה, פ"ד מב(3) 123 (1988)). זאת, בשים לב להוראות הדין לפיהן אף זכות הערעור לבית המשפט המחוזי על החלטות ועדת הערר, מוגבלת לערעור ב"בעיה משפטית" בלבד (סעיף 29(ד) לחוק מס רכוש; תקנה 12(א) לתקנות מס רכוש).

עיון בבקשה דנן מגלה כי אין היא עומדת באמות מידה אלו. הבקשה אינה מעלה בעיה משפטית הטעונה הכרעה, והיא נטועה בנסיבות המקרה הפרטניות המצביעות על הגשת תביעה מכוח עקרון התחלוף שלא במסגרת המועדים הקבועים לכך. בהקשר זה יובהר, כי אין מתעוררת כל שאלה אודות אופייה של זכות התחלוף אשר נובעת מכוח המחאת זכותו של המבוטח וכניסה בנעליו, וממילא אין היא "זכות עצמאית" כטענת המבקשות. כזכור, "זכותו של המבוטח לקבל פיצויים מרשויות המדינה עוברת בשלמותה למבטח עם תשלום תגמולי הביטוח למבוטח" (ענין אריה, בפסקה 5).

בהמשך לכך, מוצא אני להצטרף להערתה של השופטת ד' ברק-ארז במסגרת החלטתה ברע"א 3844/18 ביטוח חקלאי אגודה שיתופית בע"מ נ' מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (5.8.2018) אשר דנה במקרה שנסיבותיו דומות לענייננו, כי ראוי שמדיניותו של המשיב לאפשר לחברות ביטוח להגיש תביעה עד שלושה חודשים מיום תשלום התגמולים למבוטח, להבדיל משלושה חודשים מיום קרות הנזק, תוסדר באופן פורמלי (שם, בפסקה 23).

8. אשר על כן, הבקשה למתן רשות ערעור נדחית. המבקשות יישאו בהוצאות המדינה בסך כולל של 5,000 ₪.

ניתנה היום, י"ח באלול התשע"ח (29.8.2018).

שׁוֹפֵט